

## Zakon o GMO

Na osnovu člana IV 4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 44. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 21. januara 2009. godine, i na 25. sjednici Doma naroda, održanoj 26. februara 2009. godine, usvojila je

### ZAKON

#### O GENETIČKI MODIFIKOVANIM ORGANIZMIMA

##### GLAVA I – OPŠTE ODREDBE

###### Član 1. (Predmet i cilj)

(1) Ovim zakonom propisuju se postupak i uslovi za ograničenu upotrebu, prekogranični prenos, namjerno unošenje u životnu sredinu i stavljanje na tržište genetički modifikovanih organizama i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od genetički modifikovanih organizama (u daljnjem tekstu: GMO).

(2) Cilj ovog zakona je obezbjeđivanje visokog nivoa zaštite života i zdravlja ljudi, zdravlja i dobrobiti životinja, životne sredine i interesa potrošača s obzirom na GMO i proizvode od GMO kao i žive modifikovane organizme uz istovremeno djelotvorno funkcionisanje tržišta Bosne i Hercegovine.

###### Član 2. (Definicije)

U smislu ovog zakona:

- a) **organizam** je svaka biološka jedinka sposobna za razmnožavanje i prenošenje genetičkog materijala;
- b) **biološka raznolikost** je sveukupnost svih živih organizama koji su sastavni dijelovi kopnenih, morskih i drugih vodenih ekosistema i ekoloških kompleksa, a uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta, te raznolikost između ekoloških sistema;
- c) **genetički materijal** je dio biljke, životinje, mikroorganizma, gljive i virusa koji sadrži nasljednu informaciju;
- d) **genetički modifikovani organizam** ili GMO je organizam, osim ljudskog, u kojem je genetički materijal izmijenjen na način koji se ne može postići prirodnim razmnožavanjem ili prirodnom rekombinacijom.

U smislu ove definicije:

**Genetička modifikacija organizama označava** ciljanu izmjenu nasljednog genetičkog materijala organizma koja ne nastaje prirodnom rekombinacijom i indukcijom mutacija; odnosno označava unošenje stranog genetičkog materijala u genetički materijal organizma ili uklanjanje dijela genetičkog materijala organizma.

**Genetička modifikacija nastaje** korišćenjem sljedećih metoda:

- 1) tehnike rekombinantne nukleinske kiseline koje uključuju stvaranje novih kombinacija genetičkog materijala unošenjem molekula strane nukleinske kiseline, proizvedenih na bilo koji način izvan organizma, u virus, bakterijski plazmid ili drugi vektorski sistem i njihovo uključivanje u organizam domaćina u kojem se ne pojavljuju prirodno, ali u kojem posjeduju sposobnost za kontinuirano razmnožavanje;
- 2) tehnike koje uključuju direktno unošenje u organizam nasljednog materijala pripremljenog izvan tog organizma uključujući mikroinjekciju, makroinjekciju, elektroporaciju, biolistik i mikroenkapsulaciju;
- 3) ćelijske fuzije (uključujući fuziju protoplasta) ili tehnike hibridizacije kod kojih se žive ćelije sa novim kombinacijama nasljednog genetičkog materijala stvaraju fuzijom dvije ili više ćelija pomoću metoda koje se ne pojavljuju prirodno.

**Genetička modifikacija ne nastaje** ako se koriste sljedeće tehnike:

- 1) in vitro oplodnja;
- 2) prirodni procesi poput konjugacije, transdukcije, transformacije;
- 3) indukcija poliploidije;

pod uslovom da navedene tehnike ne obuhvataju korišćenje rekombinantnih molekula nukleinske kiseline ili GMO-a dobijenih tehnikama/metodama različitim od onih na koje se ne primjenjuje ovaj zakon;

- e) **genetička raznolikost** je određena sveukupnošću gena određene vrste organizama i njihovom raznolikošću između pripadajućih jedinki i populacija;
- f) **modifikovani živi organizam** označava svaki GMO sposoban za razmnožavanje ili prenošenje genetičkog materijala, uključujući sterilne organizme sposobne za rast;
- g) **proizvod od GMO-a** označava preparat koji je proizveden ili sadrži jedan ili više GMO-a, bez obzira na stepen njegove obrade, koji je namijenjen za stavljanje na tržište;
- h) **prekogranični prenos** je uvoz, tranzit ili izvoz GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili potiču od GMO-a;
- i) **tranzit modifikovanih živih organizama** označava svaki promet GMO-a namijenjenih korisniku u drugoj državi preko teritorije Bosne i Hercegovine;
- j) **ograničena upotreba** označava svaku aktivnost kojom se organizmi genetički modifikuju ili kojom se takvi genetički modifikovani organizmi uzgajaju, razmnožavaju, skladište, prevoze, uništavaju ili odlažu, a za koju se primjenjuju posebne mjere kontrole radi ograničenja njihovog kontakta sa opštom populacijom ili životnom sredinom i osiguranja visokog nivoa bezbjednosti za opštu populaciju i životnu sredinu;
- k) **kontrolisani zatvoreni sistem** je laboratorija, istraživački ili proizvodni odjel ili drugi prostor izolovan od životne sredine fizičkim preprekama ili kombinacijom fizičkih, hemijskih ili bioloških prepreka koje onemogućavaju dodir GMO-a sa vanjskom sredinom ili njihov uticaj na čovjeka, biljni i životinjski svijet, mikroorganizme i gljive;

- l) **namjerno unošenje** znači svako unošenje u životnu sredinu GMO-a ili kombinacije GMO-a za koje se ne koriste nikakve posebne mjere kontrole radi ograničenja njihovog kontakta sa opštom populacijom ili životnom sredinom i osiguravanja visokog nivoa bezbjednosti za opštu populaciju i životnu sredinu bez mjera bezbjednosti za autohtone populacije i genetičke resurse;
- m) **nenamjerno unošenje** je slučajno unošenje živih modificovanih organizama u životnu sredinu usljed nepredviđenih događaja, nesreća, nepravilnog rukovanja ili skladištenja živih modificovanih organizama i drugih radnji;
- n) **stavljanje na tržište** znači učiniti GMO ili proizvode dostupnim trećoj strani, uz plaćanje ili besplatno;
- o) **proizvod** označava preparat koji sadrži ili se sastoji od GMO-a ili kombinacije GMO-a, koji se stavlja na tržište;
- p) **zahtjev** je pismo koji sadrži propisane podatke, koje podnosilac zahtjeva podnosi nadležnom organu radi pribavljanja odobrenja, saglasnosti ili potvrde za ograničenu upotrebu, namjerno unošenje ili stavljanje na tržište GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a;
- r) **podnosilac zahtjeva** je fizičko ili pravno lice koje podnosi zahtjev;
- s) **korisnik** je fizičko ili pravno lice koje uvozi, stavlja na tržište, koristi ili proizvodi GMO ili proizvode koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a;
- t) **procjena rizika** je procjena direktnog ili indirektnog rizika za zdravlje ljudi i životnu sredinu, neposrednog ili odgođenog, koji može nastati zbog ograničene upotrebe, namjernog unošenja ili stavljanja na tržište GMO-a;
- u) **plan praćenja** je osmišljeno i sistemsko praćenje i nadziranje GMO-a i sredine koja ga prima, ograničene upotrebe, postupaka namjernog unošenja i stavljanja na tržište GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a, te mogućih štetnih posljedica u skladu sa ovim zakonom i drugim relevantnim propisima;
- v) **nesreća** označava svaki događaj koji uključuje značajno i nenamjerno unošenje GMO-a prilikom ograničene upotrebe koji bi mogao predstavljati neposrednu ili odgođenu opasnost za zdravlje ljudi ili životnu opasnost;
- z) **proizveden** od GMO-a znači da u potpunosti ili djelimično potiče od GMO-a, ali ne sadrži ili se ne sastoji od GMO-a;
- aa) **sljedivost** je sposobnost praćenja GMO-a i proizvoda proizvedenih od GMO-a u svim fazama njihovog stavljanja na tržište putem proizvodnog i distributivnog lanca;
- bb) **jedinstvena identifikaciona oznaka** je jednostavna numerička ili alfanumerička šifra, koja služi identifikaciji GMO-a prema odobroj genetičkoj transformaciji na osnovu koje je GMO razvijen i obezbjeđuje davanje specifične informacije koja se odnosi na taj GMO;
- cc) **subjekt u poslovanju sa GMO** je fizičko ili pravno lice koje proizvod stavlja na tržište ili koje prima proizvod koji je stavljen na tržište u svakoj fazi proizvodnog i distributivnog lanca, ali ne isključuje krajnjeg potrošača;

dd) **prva faza stavljanja proizvoda na tržište** je početna transakcija u proizvodnom i distributivnom lancu u kojoj se proizvod stavlja na raspolaganje trećoj strani;

ee) **zapakovani proizvod** je proizvod ponuđen na prodaju, koji se sastoji od proizvoda i ambalaže u koju je stavljen prije nego što je ponuđen na prodaju bez obzira da li ambalaža obuhvata proizvod u potpunosti ili samo djelimično, pod uslovom da se sadržaj ambalaže ne može mijenjati bez otvaranja ambalaže ili njene promjene;

ff) **genetički resursi** su genetički materijal stvarne ili potencijalne vrijednosti.

### član 3. (Nadležni organi)

(1) U smislu ovog zakona nadležni organi su: Agencija za bezbjednost hrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija), Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja, organi entiteta, kantona i Brčko Distrikta BiH nadležni za oblast poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, oblasti zdravstva i zaštite životne sredine.

(2) Za sprovođenje ovog zakona, u slučaju kada se GMO i/ili proizvodi koji sadrže i/ili se sastoje i/ili potiču od GMO-a:

a) ograničeno upotrebljavaju u kontrolisanom zatvorenom sistemu – nadležna su entitetska ministarstva nadležna za pitanja nauke uz saglasnost organa entiteta, kantona i Brčko Distrikta BiH nadležnih za oblast poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i mišljenja ostalih nadležnih organa;

b) namjerno unose u životnu sredinu – nadležna su entitetska ministarstva za pitanja poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, uz prethodno pribavljeno mišljenje ministarstva zdravstva i ministarstava nadležnih za zaštitu životne sredine;

c) stavljaju na tržište:

1) kao hrana ili hrana za životinje – nadležna je Agencija uz prethodno pribavljeno mišljenje nadležnih organa;

2) kao reprodukcioni materijal u poljoprivredi i šumarstvu ili kao sredstva za zaštitu bilja – nadležna je Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja uz saglasnost organa entiteta, kantona i Brčko Distrikta BiH nadležnih za oblast poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede;

3) kao lijekovi ili reprodukcioni materijal u veterinarstvu – nadležna je Kancelarija za veterinarstvo BiH uz prethodno pribavljeno mišljenje nadležnih organa;

4) prilikom upotrebe GMO-a i/ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje i/ili potiču od GMO-a u kozmetici, farmaciji ili zdravstvenoj zaštiti ljudi – nadležna su entitetska ministarstva zdravstva i Brčko Distrikta BiH uz prethodno pribavljeno mišljenje nadležnih organa;

5) za inspekcijski nadzor označavanja u prometu GMO-a i/ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje i/ili potiču od GMO-a – nadležne su entitetske uprave za inspekcijske poslove, kantonalne inspekcije, inspekcije u okviru lokalnih organa uprave i Inspektorat Vlade Brčko Distrikta BiH.

(3) Nadležni organi iz st. (1) i (2) ovog člana sprovodiće službene kontrole, inspekcijski i upravni nadzor u skladu sa važećim zakonskim propisima u Bosni i Hercegovini, entitetima i Brčko Distriktu BiH. Nadležni

organi dužni su da međusobno sarađuju. Naučno-stručno tijelo osnovano u skladu sa ovim zakonom dužno je da nadležnim organima uprave iz st. (1) i (2) ovog člana pruže stručnu pomoć u sprovođenju ovog zakona.

(4) Agencija je centralno i koordinaciono tijelo za obavljanje stručnih poslova u vezi sa GMO.

#### član 4.

(Primjena propisa o hrani i drugih propisa)

(1) Na pitanja koja nisu regulisana ovim zakonom, a odnose se na uvoz, tranzit, stavljanje na tržište, upotrebu, proizvodnju, zdravstvenu ispravnost i označavanje hrane i hrane za životinje, koja se sastoji, sadrži ili vodi porijeklo od GMO-a, primjenjuju se odredbe Zakona o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04) i posebnih propisa donesenih na osnovu tog zakona.

(2) Na uvoz, tranzit, stavljanje na tržište, upotrebu i proizvodnju lijekova, veterinarskih medicinskih proizvoda i veterinarskih farmaceutskih proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a ne primjenjuju se odredbe ovog zakona ako je to regulisano drugim važećim propisima u Bosni i Hercegovini, kojima se utvrđuje:

a) određena procjena rizika za životnu sredinu u skladu sa čl. 10. i 35. ovog zakona;

b) izričita saglasnost prije ispuštanja;

c) plan nadziranja, s ciljem otkrivanja djelovanja GMO-a na zdravlje ljudi i životnu sredinu;

d) na odgovarajući način, uslovi koji se odnose na postupanje sa novim podacima, podacima za javnost, podacima o rezultatima ispuštanja, te razmjena podataka jednaka onim sadržanim u ovom zakonu i u mjerama preduzetim u skladu s njom.

(3) U slučajevima iz st. (1) i (2) ovog člana obavezno se izrađuje prateća tehnička dokumentacija sa obavještenjima, procjena rizika i plan nadzora nad učincima na životnu sredinu u skladu sa ovim zakonom.

(4) Na postupak izdavanja odobrenja za obavljanje djelatnosti u vezi sa GMO primjenjuju se odredbe ovog zakona, Zakona o hrani i drugih važećih propisa u Bosni i Hercegovini.

#### član 5.

(Izuzeci od primjene)

Odredbe ovog zakona ne primjenjuju se na:

a) genetičke modifikacije koje se dobijaju primjenom jedne od sljedećih metoda (pod uslovom da ne obuhvataju korišćenje rekombinantnih molekula nukleinske kiseline ili GMO-a različitih od onih proizvedenih jednom ili više tehnika/metoda navedenih u nastavku):

1) mutageneza;

2) ćelijska fuzija (uključujući i fuziju protoplasta) biljnih ćelija organizama koji mogu razmjenjivati genetički materijal tradicionalnim uzgojnim metodama;

- b) ograničenu upotrebu GMO-a koji nisu štetni za zdravlje ljudi i životnu sredinu prema kriterijumima određenim posebnim propisom;
- c) kopneni, željeznički, vazdušni, pomorski i riječni transport GMO-a;
- d) postupanja sa živim modifikovanim organizmima koji su opasni po životnu sredinu na koja se primjenjuju odredbe posebnih propisa kojima se uređuju prevoz, tranzit i postupanje sa opasnim supstancama, ako ovim zakonom ili propisom donesenim na osnovu njega nije drugačije određeno;
- e) samokloniranje koje se sastoji od uklanjanja sekvenci nukleinske kiseline iz ćelije organizma, koje može ali i ne mora biti praćeno ponovnim umetanjem cijele ili sekvence te nukleinske kiseline (ili sintetičkog ekvivalenta), sa ili bez prethodne enzimske ili mehaničke faze, u ćelije iste vrste ili u ćelije filogenetički blisko srodnih vrsta koje mogu izmjenjivati genetički materijal prirodnim fiziološkim procesima, gdje ne postoji vjerovatnoća da će dobijeni mikroorganizmi izazvati bolest kod ljudi, životinja ili biljaka. Samokloniranje može uključivati upotrebu rekombinantnih vektora sa već poznatom praksom sigurne upotrebe u određenom mikroorganizmu.

## GLAVA II – UPOTREBA GMO-a, POSTUPAK ODOBRAVANJA GMO-a I ZAJEDNIČKE ODREDBE

### član 6. (Upotreba GMO-a)

- (1) Prekogranični prenos, tranzit, ograničena upotreba, namjerno unošenje u životnu sredinu i stavljanje na tržište GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a (u daljnjem tekstu: upotreba GMO-a) dozvoljena je pod uslovima i na način propisan ovim zakonom i posebnim propisima.
- (2) Podnosilac zahtjeva obavezan je da pribavi odobrenje za upotrebu GMO-a i da obavlja djelatnosti u skladu sa uslovima propisanim u odobrenju.

### član 7. (Zahtjev)

- (1) Postupak za izdavanje odobrenja za upotrebu GMO-a pokreće se podnošnjem zahtjeva.
- (2) U zahtjevu se navode podaci o procjeni rizika, bezbjednosne mjere koje se moraju preduzeti, detaljni podaci o svakom slučaju ograničene upotrebe, namjernog unošenja ili stavljanja na tržište, te povjerljivi podaci.
- (3) Podnosilac se u zahtjevu može pozvati na podatke ili rezultate iz zahtjeva koje je nadležnom organu podnio drugi podnosilac, ako ti podaci nisu označeni kao povjerljivi i ako ima njegovu pismenu saglasnost. Podnosilac zahtjeva može dostaviti dodatne podatke koje smatra relevantnim.
- (4) Savjet ministara Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Savjet ministara), na predlog Agencije i nadležnih organa, utvrdiće posebnim propisom detaljan sadržaj i način podnošenja zahtjeva, postupak zaštite povjerljivosti podataka navedenih u zahtjevu, te postupak izdavanja odobrenja.

### član 8. (Povjerljivost podataka)

- (1) Podnosilac može u zahtjevu označiti podatke koji su poslovna tajna ili koji su zaštićeni na osnovu posebnog propisa. Za podatke koji će se u postupku smatrati tajnim mora se navesti prihvatljivo opravdanje.
- (2) Nadležni organ odlučuje koji će se podaci u postupku smatrati povjerljivim i o odluci obavještava podnosioca zahtjeva.
- (3) Podnosilac zahtjeva ne može, kao tajne podatke, navesti:
  - a) ime i prezime, firmu i sjedište firme;
  - b) namjeravani način upotrebe GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a, uslove stavljanja proizvoda na tržište i uslove upotrebe;
  - c) karakteristike GMO-a i proizvoda, odnosno njihovih komponenti;
  - d) područje i grupu opasnosti ograničene upotrebe GMO-a;
  - e) plan praćenja u vezi sa stavljanjem GMO-a na tržište, njegovom upotrebom i mjerama u slučaju nepredviđenih rizika prilikom stavljanja na tržište GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a;
  - f) podatke o mogućim štetnim i drugim uticajima na zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu;
  - g) procjenu rizika.
- (4) Ako podnosilac odustane od zahtjeva, nadležni organ dužan je da čuva povjerljivost podataka iz stava (1) ovog člana.

član 9.  
(Dopuna zahtjeva)

- (1) Ako nadležni organ utvrdi da je zahtjev nepotpun ili da nije u skladu sa odredbama ovog zakona, odrediće podnosiocu zahtjeva rok u kojem je dužan da upotpuni zahtjev ili otkloni utvrđene nedostatke.
- (2) Ako podnosilac zahtjeva ne dostavi nadležnom organu dodatne podatke u određenom roku, nadležni organ će odbaciti zahtjev.
- (3) Rok u kojem je podnosilac zahtjeva dužan da dostavi naknadno zatražene podatke ne uzima se u obzir prilikom računjanja roka za upis u registar iz člana 23. ovog zakona i izdavanje odobrenja za upotrebu GMO-a.

član 10.  
(Procjena rizika)

- (1) Podnosilac zahtjeva dužan je da, preko ovlašćenog pravnog lica, prije podnošenja zahtjeva za odobrenje upotrebe GMO-a, pribavi procjenu rizika upotrebe GMO-a.

- (2) Na osnovu analize karakteristika GMO-a, ekološkog sistema, biološke raznolikosti i uticaja na zdravlje ljudi ili životnu sredinu u procjeni se utvrđuje:
- a) mogući negativni uticaji i njihove moguće posljedice na zdravlje ljudi ili životnu sredinu;
  - b) stepen opasnosti;
  - c) potrebne mjere za nadzor;
  - d) potrebne mjere za sprečavanje opasnosti i drugi postupci zaštite.
- (3) Procjenu rizika izrađuju pravna lica koja ovlasti Savjet ministara na predlog Agencije.
- (4) Sadržaj i obim procjene rizika i metodologiju za izradu procjene, kao i uslove koje mora ispunjavati pravno lice za izradu procjene rizika propisuje nadležni organi.

član 11.  
(Rješenje o odobrenju)

- (1) Odobrenje za upotrebu GMO-a izdaje rješenjem nadležni organ, nakon verifikacije nadležnog naučno-stručnog tijela, u roku od 90 dana, ako ovim zakonom nije drugačije propisano. U rok za izdavanje rješenja ne računa se rok u kojem treba dostaviti stručno mišljenje.
- (2) Protiv upravnih akata koje na osnovu ovog zakona donose nadležni organi iz člana 3. ovog zakona nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.

član 12.  
(Mjere bezbjednosti i zaštite)

- (1) Odobrenjem za upotrebu GMO-a utvrđuju se način rada i mjere bezbjednosti, dozvoljene tehnike i genetičke modifikacije.
- (2) U slučaju nekontrolisanog korišćenja ili unošenja u životnu sredinu GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a, Agencija će naredbom odmah, a najkasnije u roku od tri dana, utvrditi odgovarajuće mjere bezbjednosti i zaštite.

član 13.  
(Sprečavanje opasnosti)

- (1) Upotreba GMO-a obavlja se na način kojim se sprečava ili na najmanju moguću mjeru smanjuje opasnost za biološku raznolikost, vodeći računa o opasnostima za zdravlje ljudi ili životnu sredinu uz prethodnu stručnu ekspertizu pribavljenu od nadležnog organa.
- (2) Radi sprečavanja negativnog uticaja na očuvanje i održivo korišćenje biološke raznolikosti, vodeći računa o opasnostima za zdravlje ljudi ili životnu sredinu, obezbjeđuju se i sprovode odgovarajuće mjere zaštite s ciljem bezbjedne upotrebe i stavljanja na tržište GMO-a.
- (3) Savjet ministara donosi mjere za sprečavanje opasnosti iz st. (1) i (2) ovog člana na predlog Agencije u saradnji sa nadležnim organima.



član 14.  
(Postupanje sa otpadom)

(1) Podnosilac zahtjeva ili lice koje upotrebljava GMO obavezno je da na propisan način zbrine i trajno neškodljivo uništi nastali otpad koji sadrži ili potiče od GMO-a tako da GMO više nije sposoban za reprodukciju ili prenos genetičkog materijala, te da se njegov genetički materijal ne može prenijeti na druge organizme.

(2) Način zbrinjavanja i neškodljivog uništavanja otpada iz stava (1) ovog člana biće regulisan posebnim podzakonskim aktom.

član 15.  
(Odgovornost za štetu)

Korisnik koji uvozi, stavlja na tržište, koristi ili proizvodi GMO ili proizvode koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a dužan je da nadoknadi štetu koju prouzrokuje prekograničnim prenosom, tranzitom, upotrebom, unošenjem u životnu sredinu ili stavljanjem na tržište GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a, u skladu sa posebnim propisima.

član 16.  
(Davanje ovlašćenja za laboratorije)

Postupak ocjenjivanja i ovlašćivanja laboratorija za ispitivanje, kontrolu i praćenje GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili potiču od GMO-a uređuje Savjet ministara, na predlog Agencije i mišljenja Instituta za akreditovanje Bosne i Hercegovine.

član 17.  
(Javnost podataka)

(1) Podaci o upotrebi GMO-a i podaci o postupcima odobravanja nadležnog organa u skladu sa ovim zakonom su javni.

(2) Nadležni organ dužan je da u postupku za izdavanje odobrenja za ograničenu upotrebu grupe 3 i 4, kao i odobrenja za namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu, javnosti da na uvid:

- a) sadržaj zahtjeva;
- b) sadržaj tehničke dokumentacije;
- c) procjenu rizika;
- d) sadržaj mišljenja Savjeta za GMO.

(3) Javni poziv u kojem se navodi mjesto i vrijeme za uvid u akte iz stava (2) ovog člana, te postupak davanja mišljenja i primjedaba, objavljuje se putem sredstava javnog informisanja i njeb-stranice Agencije.

(4) Rok u kojem nadležni organ daje na uvid i omogućava davanje mišljenja i primjedaba je 30 dana, i ne računa se u rok za izdavanje rješenja.

(5) Nadležni organ dužan je da u obrazloženju rješenja unese svoje izjašnjenje o primjedbama i mišljenju javnosti.

### GLAVA III – PREKOGRANIČNI PRENOS GMO-a

#### član 18. (Uvoz GMO-a)

(1) Dozvoljen je uvoz GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a, ako je nadležni organ prije uvoza izdao odobrenje za upotrebu GMO-a u skladu sa odredbama ovog zakona i posebnih propisa.

(2) Dozvoljen je uvoz radi ograničene upotrebe GMO-a uvrštenih u grupu 1 ili 2, ako je prije uvoza pribavljena potvrda o upisu kontrolisanog zatvorenog sistema u Registar GMO-a iz člana 23. ovog zakona.

#### član 19. (Ograničenje i zabrana uvoza)

Savjet ministara će, na predlog nadležnog organa, privremeno ograničiti ili zabraniti uvoz i upotrebu GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a:

- a) u slučaju nedostatka naučnih informacija i saznanja o mogućim razmjerama negativnih posljedica na zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu;
- b) ako postoje novi ili dodatni naučno utemeljeni podaci o tome da proizvod može izazvati opasnosti za zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu; ili
- c) ako prethodno ispitivanje nije pokazalo željene rezultate zbog kojih je izvršeno modifikovanje.

### GLAVA IV – OGRANIČENA UPOTREBA GMO-a

#### član 20. (Klasifikacija ograničene upotrebe)

(1) Za svaki slučaj ograničene upotrebe GMO-a korisnik je dužan da izvrši procjenu rizika za zdravlje ljudi i životnu sredinu koji može izazvati takva upotreba, posebno uzimajući u obzir i pitanje odlaganja otpada i otpadnih voda.

(2) U odnosu na procjenu potencijalnog rizika koji nastaje tokom obavljanja aktivnosti iz ograničene upotrebe i primjenom posebno propisanog postupka na osnovu kojeg se utvrđuje nivo kontrole, upotreba GMO-a dijeli se na četiri grupe:

- a) Grupa 1: aktivnosti bez rizika ili zanemarljivog rizika, za koje je primjeren prvi nivo kontrole za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine;
- b) Grupa 2: aktivnosti niskog rizika, za koje je primjeren drugi nivo kontrole za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine;
- c) Grupa 3: aktivnosti umjerenog rizika, za koje je primjeren treći nivo kontrole za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine;

d) Grupa 4: aktivnosti velikog rizika za koje je primjeren četvrti nivo kontrole za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine.

(3) U slučaju dileme u koju grupu spada predložena upotreba, primjenjuju se strože mjere zaštite, ako se, uz saglasnost nadležnog organa, ne ocijeni opravdanom primjena blažih mjera zaštite.

(4) Korisnik je dužan da vodi evidenciju o procjeni rizika i u odgovarajućem formatu je dostavi nadležnom organu kao sastavni dio zahtjeva.

#### član 21.

##### (Preispitivanje ograničene upotrebe)

(1) Korisnik je dužan da primjenjuje opšte principe, odgovarajući nivo kontrole i ostale mjere zaštite koje odgovaraju određenoj grupi ograničene upotrebe, kako bi se izloženost mjesta rada i životne sredine GMO održala na najnižem mogućem prihvatljivom nivou i omogućio visok stepen bezbjednosti.

(2) Procjena rizika, nivo kontrole i ostale mjere zaštite preispituju se periodično.

(3) Procjena rizika, nivo kontrole i ostale mjere zaštite preispituju se bez odgađanja kada postoje osnovi sumnje da:

- a) mjere kontrole koje se primjenjuju više nisu adekvatne;
- b) ograničena upotreba više ne odgovara dodijeljenoj grupi, ili
- c) procjena više nije prikladna s obzirom na nova naučna i tehnička znanja.

#### član 22.

##### (Kontrolisani zatvoreni sistem)

(1) Ograničena upotreba GMO-a sprovodi se u kontrolisanom zatvorenom sistemu koji udovoljava svim propisanim uslovima za nivo kontrole prema klasifikaciji u koji je uvrštena namjeravana upotreba.

(2) Korisnik je dužan da prijavi nadležnom organu objekat kontrolisanog zatvorenog sistema prije prve ograničene upotrebe GMO-a.

(3) Zahtjev sadrži minimalno sljedeće podatke:

- a) ime korisnika uključujući i imena lica odgovornih za nadzor i bezbjednost;
- b) informacije o obuci i kvalifikacijama lica odgovornih za nadzor i bezbjednost;
- c) pojedinosti o svim stručnim tijelima (biološkim odborima ili pododborima korisnika);
- d) adresu i opšti opis objekata i prostorija;
- e) opis prirode posla koji će se obavljati;
- f) nivo kontrole ograničene upotrebe;

g) samo za Grupu 1 ograničene upotrebe, procjenu rizika i postupanje sa otpadom, odnosno njegovo deaktiviranje prije oslobađanja.

(4) Ako nakon podnošenja zahtjeva iz stava (3) ovog člana korisniku postanu dostupne nove informacije koje mogu značajno uticati na zdravlje ljudi ili životnu sredinu ili informacije o potrebi uvrštavanja namjeravane upotrebe u novi nivo kontrole, dužan je da o tome obavijesti nadležni organ i podnese novi zahtjev.

član 23.  
(Upis u Registar)

(1) U postupku upisa u Registar kontrolisanih zatvorenih sistema nadležni organ je dužan da:

- a) ispita da li kontrolisani zatvoreni sistem ispunjava propisane uslove i
- b) pribavi stručno mišljenje Savjeta za GMO za ograničenu upotrebu GMO-a.

(2) Savjet za GMO dužan je da da svoje mišljenje u roku od 30 dana od dana prijema zahtjeva.

(3) Organ nadležan za registraciju dužan je da odluči o zahtjevu u roku od 60 dana od dana njegovog prijema.

(4) Kada se steknu svi propisani uslovi, organ nadležan za registraciju dužan je da podnosiocu zahtjeva izda potvrdu o upisu u Registar kontrolisanih zatvorenih sistema.

član 24.  
(Procjena rizika)

(1) Prije početka ograničene upotrebe GMO-a, podnosilac zahtjeva dužan je da priloži kompletan elaborat o procjeni rizika za namjeravanu upotrebu koji je izradila ovlašćena institucija, u skladu sa članom 10. ovog zakona.

(2) Na osnovu procjene rizika, podnosilac zahtjeva uvrštava ograničenu upotrebu GMO-a u jedan od stepena opasnosti iz člana 20. stava (2) ovog zakona, uz saglasnost nadležnog organa.

(3) U slučaju dileme u koji stepen opasnosti treba uvrstiti ograničenu upotrebu GMO-a, uvrštava se u stepen sa strožim mjerama nadzora.

član 25.  
(Zahtjev Grupe 1)

(1) Ograničena upotreba uvrštena u prvi stepen opasnosti (Grupa 1) može početi bez podnošenja zahtjeva nadležnom organu ako se obavlja u kontrolisanom zatvorenom sistemu za koji je izdata potvrda u skladu sa članom 23. ovog zakona. Korisnik je dužan da o tome pismeno obavijesti nadležni organ.

(2) Korisnik je dužan da dostavi procjenu rizika za namjeravanu upotrebu iz stava (1) ovog člana samo na zahtjev nadležnog organa.

član 26.  
(Zahtjev Grupe 2)

(1) Korisnik je dužan da podnese nadležnom organu zahtjev za svaku ograničenu upotrebu Grupe 2 koja će se odvijati u zatvorenom sistemu za koji je izdata potvrda iz člana 23. ovog zakona.

(2) Detaljan sadržaj zahtjeva iz stava (1) ovog člana propisao će nadležni organ.

(3) Podnosilac zahtjeva može odmah nakon podnošenja zahtjeva početi sa ograničenom upotrebom Grupe 2 ako:

a) je ranije odobrena upotreba Grupe 2 ili više grupe u istom zatvorenom sistemu za koji je izdata potvrda i

b) su bili ispunjeni uslovi propisani odobrenjem.

(4) Ako za kontrolisani zatvoreni sistem nije izdata potvrda, podnosilac zahtjeva može početi ograničenu upotrebu Grupe 2 u roku od 45 dana od dana podnošenja zahtjeva ili prije roka od 45 dana, samo uz saglasnost nadležnog organa.

#### član 27.

(Postupanje nadležnog organa)

(1) U slučaju iz člana 26. stav (3) ovog zakona, podnosilac zahtjeva dužan je da zatraži od nadležnog organa izdavanje odobrenja za namjeravanu ograničenu upotrebu.

(2) Nadležni organ donosi odluku nakon pribavljenog mišljenja Savjeta za GMO u roku od 45 dana od dana prijema zahtjeva.

(3) Savjet za GMO dužan je da dostavi mišljenje nadležnom organu u roku od 21 dana od dana prijema kopije zahtjeva.

(4) Nadležni organ može u roku iz stava (2) ovog člana, a nakon pribavljenog mišljenja Savjeta za GMO, zabraniti ograničenu upotrebu i o tome izdati rješenje.

#### član 28.

(Zahtjev grupa 3 i 4)

(1) Za svaku ograničenu upotrebu grupa 3 i 4, koja će se odvijati u zatvorenom sistemu za koji je izdata potvrda u skladu sa članom 23. ovoga zakona, potrebno je dobiti odobrenje nadležnog organa.

(2) Detaljan sadržaj zahtjeva za odobrenje iz stava (1) ovog člana propisao će nadležni organ.

(3) Nadležni organ nakon pribavljenog pozitivnog mišljenja Savjeta za GMO donosi rješenje o odobrenju ograničene upotrebe grupa 3 i 4:

a) u roku od 45 dana od dana podnošenja zahtjeva:

1) ako će se radnje obavljati u kontrolisanim zatvorenim sistemima za koji su već prije izdata odobrenja za ograničenu upotrebu grupa 3 i 4 i

2) ako su bile ispunjene sve propisane mjere nadzora;

b) u roku od 90 dana od dana podnošenja zahtjeva.

(4) Savjet za GMO dužan je da dostavi mišljenje u roku od 21 dana za slučajeve iz stava (3) tačka a) ovog člana, a u roku od 45 dana u slučajevima iz stava (3) tačka b) ovog člana od dana prijema kopije zahtjeva.

(5) Nadležni organ izdaje odobrenje iz stava (1) ovog člana najduže za period koji je podnosilac naveo u svom zahtjevu.

#### član 29. (Dopuna zahtjeva)

(1) Nakon prijema zahtjeva iz čl. 22, 26. i 28. ovog zakona, nadležni organ ispituje usklađenost zahtjeva sa odredbama ovog zakona, tačnost i potpunost datih informacija, ispravnost izrade procjene rizika i grupu ograničene upotrebe i, po potrebi, prikladnost kontrole i drugih mjera zaštite, upravljanje otpadom i mjere za slučaj nesreće.

(2) Ako je potrebno radi zaštite zdravlja ljudi ili životne sredine, nadležni organ može u određenom roku:

a) zahtijevati od podnosioca zahtjeva dostavljanje novih podataka, izmjenu uslova predložene upotrebe ili izmjenu grupe ograničene upotrebe;

b) ograničiti period u kojem bi ograničena upotreba bila dozvoljena ili propisati posebne uslove za ograničenu upotrebu.

(3) U slučajevima iz stava (2) ovog člana nadležni organ:

a) može naložiti podnosiocu zahtjeva da ne počinje upotrebu ili

b) naložiti prekid ili privremeno obustavljanje upotrebe, dok nadležni organ na osnovu dodatnih informacija ili traženih izmjena ne odobri upotrebu.

#### član 30. (Izmjene ograničene upotrebe)

(1) Ako podnosilac zahtjeva odnosno korisnik sazna za nove relevantne informacije ili izmijeni ograničenu upotrebu koja može imati značajne posljedice na zdravlje ljudi ili životnu sredinu, dužan je da odmah obavijesti nadležni organ i izmijeni zahtjev u skladu sa čl. 22, 26. i 28. ovog zakona.

(2) Ako nadležnom organu postanu dostupne nove informacije iz stava (1) ovog člana, nadležni organ može zahtijevati od podnosioca zahtjeva odnosno korisnika da izvrši izmjenu uslova ograničene upotrebe, obustavi ili trajno prekine ograničenu upotrebu GMO-a.

#### član 31. (Plan mjera za slučaj nesreće)

(1) Podnosilac zahtjeva dužan je da prije početka ograničene upotrebe GMO-a izradi plan mjera za slučaj nesreće u skladu sa ovim zakonom i posebnim propisima.

(2) Informacije o planovima za slučaj nesreće, uključujući relevantne bezbjednosne mjere koje će se primjenjivati, nadležni organ iz člana 3. ovog zakona dostavlja na odgovarajući način nadležnim organima svih potencijalno ugroženih država, bez njihovog prethodnog zahtjeva. Informacije se ažuriraju u odgovarajućim vremenskim razmacima i sa njima se upoznaje javnost.

(3) Plan mjera se izrađuje za slučaj nesreće za ograničenu upotrebu pri kojoj bi neispunjavanje mjera kontrole moglo dovesti do velike opasnosti, neposredne ili odgođene, za ljude izvan prostora ili za životnu sredinu, osim u slučajevima kad je takav plan sačinjen na osnovu posebnih propisa.

(4) Plan mjera za slučaj nesreće odobrava nadležni organ izdavanjem rješenja o odobrenju.

(5) Podnosilac zahtjeva odnosno korisnik obavezan je da Agenciji dostavi podatke o planu mjera za slučaj nesreće.

(6) Podaci o mjerama za slučaj nesreće moraju biti dostupni javnosti.

član 32.  
(Postupak u slučaju nesreće)

(1) U slučaju nesreće, korisnik je dužan da postupi u skladu sa planom propisanih mjera i odmah obavijesti nadležni organ o sljedećim podacima:

a) okolnostima nesreće;

b) vrsti i količini GMO-a koji je iz zatvorenog sistema nenamjerno unesen u životnu sredinu;

c) potrebnim informacijama za procjenu uticaja nesreće na zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu;

d) preduzetim mjerama zaštite.

(2) U slučaju davanja informacija iz stava (1) ovog člana, nadležni organ dužan je da:

a) obezbijedi preduzimanje potrebnih mjera i hitno alarmira sve države na koje bi nesreća mogla uticati;

b) prikupi neophodne informacije za potpunu analizu nesreće i, po potrebi, da preporuke za izbjegavanje sličnih nesreća u budućnosti i ograničavanje njihovih uticaja.

GLAVA V – NAMJERNO UNOŠENJE GMO-a U ŽIVOTNU SREDINU

član 33.  
(Dozvoljeno unošenje)

Unošenje genetički modifikovanog reproduktionog biljnog materijala u životnu sredinu može se odobriti samo na površinama koje će na predlog nadležnog organa utvrditi Savjet ministara.

član 34.  
(Zabrane unošenja)

- (1) Nije dozvoljeno unošenje GMO-a u:
- a) zaštićena područja;
  - b) područja ekološke mreže;
  - c) područja namijenjena organskoj poljoprivrednoj proizvodnji;
  - d) područja namijenjena ekološkim oblicima turizma;
  - e) područja koja predstavljaju zaštitne zone uticaja i
  - f) područja sa očuvanim autohtonim genofondom.

(2) Zaštitne zone uticaja iz stava (1) e) ovog člana obuhvataju prostore koji sprečavaju širenje GMO-a na područja na kojima nije dozvoljeno namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu. Zaštitne zone uticaja utvrđuju se prema mjerama i uslovima za zaštitu prirode koji su sastavni dio odobrenja o namjernom unošenju GMO-a u životnu sredinu.

član 35.  
(Obaveze podnosioca)

Prije preduzimanja namjernog unošenja GMO-a u životnu sredinu, podnosilac zahtjeva dužan je da posredstvom ovlašćenog pravnog lica izradi procjenu rizika u skladu sa članom 10. ovog zakona, plan mjera za nekontrolisano širenje i podnese zahtjev za izdavanje odobrenja nadležnom organu.

član 36.  
(Plan mjera)

(1) Plan mjera iz člana 35. ovog zakona sadrži opis radnji i mjera koje se sprovode u slučaju nesreće, da bi se izbjeglo i minimiziralo širenje izvan mjesta unošenja ili područja određenog za upotrebu, posebno:

- a) metode i postupke kontrole GMO-a u slučaju nekontrolisanog širenja;
- b) metode za dekontaminaciju pogođenog područja;
- c) metode za uklanjanje ili sanaciju biljaka, životinja i tla;
- d) metode za izolaciju područja izloženog širenju;
- e) planove za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine u slučaju pojave neželjenih posljedica;
- f) potrebne mjere zaštite.

(2) Podnosilac zahtjeva dužan je da podnese plan mjera:

- a) za prvo namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu;
- b) nakon isteka pet godina od datuma zadnjeg podnošenja plana mjera;



c) u roku od 30 dana od dana promjene uslova i stanja koji mogu ozbiljno uticati na mjere propisane za slučaj nesreće.

(3) Plan mjera odobrava nadležni organ izdavanjem rješenja.

(4) Detaljan sadržaj plana mjera i način njegovog sprovođenja propisuje nadležni organ.

#### član 37.

##### (Zahtjev za izdavanje odobrenja)

(1) Zahtjev za izdavanje odobrenja za namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu sadrži:

a) tehničku dokumentaciju sa posebno propisanim podacima za obavljanje procjene rizika namjernog unošenja GMO-a ili kombinacije GMO-a za životnu sredinu, posebno:

1) opšte podatke, uključujući podatke o osoblju i obuci,

2) podatke o GMO-u,

3) podatke o uslovima unošenja i potencijalnoj lokaciji unošenja,

4) podatke o međusobnom djelovanju GMO-a i životne sredine,

5) plan praćenja radi utvrđivanja uticaja GMO-a na zdravlje ljudi i životnu sredinu,

6) podatke o kontroli, metodama zaštite, postupanju sa otpadom i planovima mjera za slučaj opasnosti i

7) sažetak tehničke dokumentacije;

b) procjenu rizika i zaključke zajedno sa bibliografskim uputama i naznakama korišćenih metoda.

(2) Nadležni organ može prihvatiti da se unošenje istog GMO-a ili kombinacije GMO-a na istom mjestu ili na različitim mjestima u istu svrhu i u određenom roku može prijaviti jednim zahtjevom.

(3) Detaljan sadržaj zahtjeva i način njegovog podnošenja propisaće nadležni organ uz saglasnost nadležnih organa iz oblasti poljoprivrede, šumarstva, zdravstva i zaštite životne sredine.

#### član 38.

##### (Postupanje po zahtjevu)

(1) Nadležni organ potvrđuje prijem zahtjeva i izdaje odobrenje za namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu, po prethodno pribavljenom mišljenju Savjeta za GMO, u roku od 90 dana od dana prijema prijave ako su ispunjeni svi propisani uslovi.

(2) Ako ocijeni potrebnim, nadležni organ zatražiće dodatne podatke od podnosioca uz navođenje razloga i odrediti mu rok za dostavljanje podataka.

(3) Nadležni organ dužan je da kopije zahtjeva iz člana 37. ovog zakona odmah proslijedi Savjetu za GMO.

(4) Ako Savjet za GMO smatra da se iz podataka navedenih u zahtjevu ne može jasno utvrditi kakvi će biti uticaji namjernog unošenja GMO-a na zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu, može preko nadležnog organa zatražiti od podnosioca dodatne podatke o ovim uticajima namjeravanog unošenja GMO-a.

(5) Savjet za GMO dužan je da dostavi svoje mišljenje u roku od 45 dana od dana prijema zahtjeva.

(6) Podnosilac zahtjeva može početi namjerno unošenje samo nakon prijema rješenja i u skladu sa svim uslovima iz odobrenja.

#### član 39.

##### (Modifikacije ili neplanirane promjene)

(1) Ako nakon podnošenja zahtjeva ili izdavanja odobrenja dođe do modifikacije ili neplanirane promjene u namjernom unošenju GMO-a koje bi mogle štetno uticati na zdravlje ljudi ili životnu sredinu, ili ako dođe do novih podataka o takvim rizicima, podnosilac zahtjeva odnosno korisnik dužan je da istog dana:

- a) preduzme mjere zaštite zdravlja ljudi, biološke raznolikosti i životne sredine;
- b) obavijesti nadležni organ o modifikacijama, neplaniranim promjenama ili novim podacima i
- c) preispita i prilagodi mjere navedene u zahtjevu prema nastalim promjenama.

(2) U okolnostima iz stava (1) ovog člana, nadležni organ obavezan je da:

- a) zahtijeva od podnosioca zahtjeva odnosno korisnika da izmijeni uslove i preduzme mjere za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine ili
- b) privremeno ili trajno zabrani namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu iz svoje teritorijalne nadležnosti.

(3) U slučaju modifikacija i neplaniranih promjena, nadležni organ dužan je da obavijesti javnost nakon obavljene procjene rizika.

#### član 40.

##### (Izveštaj o rezultatima)

(1) Korisnik je dužan da u roku od 60 dana po isteku roka važenja rješenja o odobrenju ili u roku utvrđenom u odobrenju iz člana 38. ovog zakona dostavi nadležnom organu izvještaj o rezultatima namjernog unošenja GMO-a u životnu sredinu.

(2) Ako podnosilac zahtjeva odnosno korisnik namjerava bilo koji materijal dobijen od GMO-a koji je bio predmet namjernog unošenja u životnu sredinu staviti na tržište kao proizvod, dužan je da u izvještaj iz stava (1) ovog člana uključi i podatke o tome.

(3) Materijal iz stava (2) ovog člana može biti stavljen na tržište samo ako je u skladu sa odredbama Glave VI ovog zakona.

#### član 41.

##### (Neplanirano širenje)

- (1) U slučaju neplaniranog širenja GMO-a, podnositelj zahtjeva odnosno korisnik dužan je da djeluje u skladu sa planom mjera iz člana 36. ovog zakona i obavijesti nadležni organ o:
- a) obimu posljedica neplaniranog širenja i ugroženosti zdravlja ljudi i životne sredine;
  - b) sprovedenim i potrebnim mjerama za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine;
  - c) sprovedenim i potrebnim mjerama za umanjivanje ili uklanjanje posljedica, uklanjanje GMO-a i sanaciju životne sredine izložene neplaniranom širenju i
  - d) drugim podacima potrebnim za ocjenu uticaja neplaniranog širenja na zdravlje ljudi i životnu sredinu.
- (2) Nadležni organi iz člana 3. ovog zakona donose i sprovode program otklanjanja posljedica nekontrolisanog širenja GMO-a u životnoj sredini.
- (3) U programu se, na osnovu ocjene opasnosti, određuju:
- a) nosioci, uslovi i mjere za umanjivanje ili otklanjanje posljedica i sprečavanje daljnjeg nekontrolisanog širenja;
  - b) način pokrivanja troškova i
  - c) potrebna ograničenja ili zabrane u vezi sa daljim unošenjem u životnu sredinu, prometom ili upotrebom GMO-a.
- (4) Nadležni organi iz člana 3. ovog zakona dužni su da posredstvom Agencije obavijeste Savjet ministara i javnost putem medija o neplaniranom širenju, pripremi i sprovođenju programa iz stava (2) ovog člana.
- (5) U slučajevima neplaniranog širenja GMO-a koje može imati značajne negativne posljedice na zdravlje ljudi ili životnu sredinu, nadležni organ obavještava ugrožene ili potencijalno ugrožene države i, kada je to potrebno, odgovarajuće međunarodne organizacije, te im stavlja na raspolaganje sve podatke potrebne za utvrđivanje prikladnih mjera.

## GLAVA VI – STAVLJANJE GMO-a U PROMET KAO PROIZVODA ILI SASTAVA PROIZVODA

### član 42.

(Obaveze podnosioca zahtjeva)

- (1) Podnositelj zahtjeva dužan je da pribavi odobrenje za svaki GMO ili proizvod koji se sastoji, sadrži ili vodi porijeklo od GMO-a koji namjerava prvi put staviti na tržište.
- (2) Podnositelj zahtjeva dužan je da prije podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja iz stava (1) ovog člana pribavi stručnu procjenu rizika u skladu sa članom 10. ovog zakona.

### član 43.

(Zahtjev)

- (1) Zahtjev za izdavanje odobrenja sadrži:

- a) tehničku dokumentaciju sa propisanim sastavnim dijelovima;
- b) procjenu rizika za životnu sredinu u skladu sa članom 10. ovog zakona;
- c) podatke o uslovima stavljanja na tržište, uključujući posebne uslove upotrebe i rukovanja proizvodom;
- d) plan praćenja uticaja proizvoda i njegove upotrebe na zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu, uključujući period u kojem će se sprovesti plan praćenja;
- e) predlog perioda za koje se traži odobrenje;
- f) predlog označavanja proizvoda;
- g) predlog pakiranja proizvoda i
- h) sažetak tehničke dokumentacije.

(2) Podnosilac zahtjeva može u zahtjev uključiti naučno verifikovane podatke o rezultatima namjernog unošenja u životnu sredinu istih GMO-a ili kombinacije GMO-a koje sadrži proizvod, a koji su bili predmet njegovog ranijeg zahtjeva ili podatke o rezultatima namjernog unošenja koje se još sprovodi.

(3) Podnosilac zahtjeva dužan je da za svaku namjeravanu upotrebu GMO-a ili proizvoda koja je drugačija od odobrene podnese nadležnom organu novi zahtjev radi dobijanja odobrenja za stavljanje na tržište.

(4) Nadležni organ propisaće sadržaj zahtjeva i tehničke dokumentacije za stavljanje na tržište GMO-a ili proizvoda, uslove, plan praćenja, označavanja i pakovanja proizvoda.

#### član 44. (Postupanje po zahtjevu)

(1) Nadležni organ ispituje i utvrđuje usklađenost zahtjeva sa odredbama ovog zakona i drugih propisa, te nakon pribavljenog pozitivnog mišljenja Savjeta za GMO i sprovedene javne rasprave izrađuje izvještaj o procjeni prikladnosti stavljanja na tržište GMO-a ili proizvoda od GMO-a.

(2) U izvještaju se navodi da je određeni GMO i proizvod koji se sastoji, sadrži ili vodi porijeklo od GMO-a:

- a) prikladan za stavljanje na tržište;
- b) prikladan za stavljanje na tržište prema određenim dodatnim uslovima ili
- c) neprikladan za stavljanje na tržište.

(3) Nadležni organ dostavlja izvještaj iz stava (1) ovog člana podnosiocu zahtjeva u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva.

(4) Nadležni organ propisuje obim i sadržaj izvještaja iz stava (1) ovog člana.

član 45.  
(Postupanje nakon prijema izvještaja)

- (1) U slučaju iz člana 44. stav (2) tačka b) ovog zakona, podnosilac zahtjeva može, u roku od sedam dana od dana prijema izvještaja, odustati od zahtjeva ili pisanim putem obavijestiti nadležni organ da namjerava dopuniti zahtjev.
- (2) Ako podnosilac zahtjeva obavijesti nadležni organ da namjerava dopuniti zahtjev, određuje mu se rok u kojem je dužan da dostavi dopunu zahtjeva.
- (3) Nadležni organ obustaviće postupak za izdavanje odobrenja ako podnosilac zahtjeva:
  - a) odustane od zahtjeva;
  - b) ne obavijesti blagovremeno nadležni organ o namjeri dopune zahtjeva ili
  - c) ne dopuni zahtjev u određenom roku.

član 46.  
(Pribavljanje mišljenja)

- (1) Ako stavljanje na tržište GMO-a ili proizvoda uključuje i njihovo namjerno unošenje ili mogućnost nenamjernog unošenja u životnu sredinu, nadležni organ zatražiće mišljenje Savjeta za GMO.
- (2) Savjet za GMO dužan je da u roku od 45 dana nadležnom organu dostavi pisano mišljenje o unošenju u životnu sredinu, odnosno namjeravanom stavljanju na tržište GMO-a i proizvoda. Mišljenje se daje na osnovu cjelovite analize bezbjednosti proizvoda i njegovog uticaja na zdravlje ljudi, biološku raznolikost i životnu sredinu.

član 47.  
(Postupak za izdavanje odobrenja)

- (1) Nadležni organ odlučuje o odobrenju za stavljanje na tržište GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a u roku od 105 dana od dana prijema zahtjeva nakon:
  - a) sprovedenog ispitivanja da li prijava zadovoljava propisane uslove;
  - b) pribavljanja pozitivnog mišljenja Savjeta za GMO;
  - c) sprovedene javne rasprave i izrade izvještaja o procjeni prikladnosti stavljanja na tržište GMO-a i proizvoda.
- (2) Odobrenje za stavljanje na tržište izdaje se najduže na rok od pet godina, uz mogućnost produženja u skladu sa odredbama ovog zakona.
- (3) Propise o sprovođenju kojima će se urediti postupci za izdavanje odobrenja donijeće nadležni organi u okviru svog djelokruga.

član 48.  
(Sadržaj odobrenja)

- (1) Odobrenje za stavljanje na tržište GMO-a i proizvoda sadrži:
  - a) podatke o GMO-u i/ili proizvodu koji se sastoji, sadrži ili vodi porijeklo od GMO-a;
  - b) namjenu i obim za koju se izdaje odobrenje, uključujući identifikaciju proizvoda sa naznakom njegovih karakteristika;
  - c) period važenja odobrenja;
  - d) uslove stavljanja na tržište, uključujući posebne uslove za upotrebu, rukovanje, pakovanje, te uslove za zaštitu životne sredine ili specifičnog ekološkog sistema ili geografskog područja;
  - e) obavezu kontrolisanja uzoraka i dostavljanja rezultata nadležnom organu na njegov zahtjev;
  - f) uputstvo za označavanje;
  - g) uputstvo za plan praćenja, uključujući obavezu izvještavanja nadležnog organa o rezultatima plana praćenja i
  - h) druge uslove koje je dužno da ispunjava lice koje proizvod stavlja na tržište ili ga koristi.
- (2) Odobrenje, osim podataka koji su propisani i označeni kao povjerljivi, i procjena rizika za zdravlje ljudi, biološku raznolikost i životnu sredinu iz člana 10. ovog zakona moraju biti dostupni javnosti u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

član 49.  
(Produženje odobrenja)

- (1) Zahtjev za produženje odobrenja podnosi se nadležnom organu najkasnije devet mjeseci prije isteka roka važenja odobrenja.
- (2) Zahtjev sadrži:
  - a) kopiju odobrenja za stavljanje na tržište;
  - b) izvještaj o rezultatima plana praćenja, izrađenog u skladu sa propisanom metodologijom;
  - c) nove informacije o opasnosti proizvoda za zdravlje ljudi, biološku raznolikost i životnu sredinu, ako podnosilac raspolaže takvim informacijama;
  - d) predlog za izmjenu ili dopunu uslova za stavljanje na tržište iz prvog odobrenja, a posebno onih koji se tiču plana praćenja i vremenskog ograničenja važenja odobrenja ako je to potrebno.
- (3) Na postupak rješavanja zahtjeva za produženje odobrenja primjenjuju se odredbe čl. 43, 44. i 45. ovog zakona.
- (4) Važenje odobrenja može se produžiti do pet godina.

(5) Ako se podnese zahtjev za produženje odobrenja, podnosilac zahtjeva može stavljati proizvode na tržište pod uslovima koji su utvrđeni u važećem odobrenju sve dok se ne izda rješenje u skladu sa stavom (2) ovog člana.

član 50.  
(Nove informacije o opasnostima)

(1) Ako nakon dobijanja odobrenja podnosilac zahtjeva odnosno korisnik sazna za nove informacije o opasnostima za zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu, dužan je da odmah preduzme mjere za zaštitu i o tome obavijesti nadležni organ koji je izdao odobrenje.

(2) U slučaju iz stava (1) ovog člana podnosilac zahtjeva odnosno korisnik dužan je da na osnovu promijenjenih uslova podnese novi zahtjev.

(3) Svaki korisnik GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a dužan je da dostavi nadležnom organu ili podnosiocu zahtjeva nove informacije o opasnostima za zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu.

(4) Ako prije ili u toku postupka za izdavanje odobrenja nadležnom organu postanu dostupne nove informacije u vezi sa opasnostima koje predstavljaju GMO ili proizvod, ili njihova upotreba, nadležni organ mora da uzme u obzir te informacije prilikom donošenja odluke o stavljanju na tržište GMO-a ili proizvoda koji se sastoji, sadrži ili potiče od GMO-a.

(5) Ako nakon pravosnažnosti rješenja nadležnom organu postanu dostupne nove informacije, dužan je da o tome obavijesti i zatraži mišljenje Savjeta za GMO. Na osnovu dobijenog mišljenja, nadležni organ može:

- a) izmijeniti ili dopuniti važeće odobrenje, uz saglasnost podnosioca zahtjeva, ili
- b) ukinuti rješenje o odobrenju.

(6) U slučaju ozbiljnog rizika, nadležni organ iz člana 3. ovog zakona primjenjuje ili preduzima hitne mjere, poput obustavljanja ili prestanka stavljanja na tržište i o tome obavještava javnost.

član 51.  
(Sljedivost)

(1) U prvoj fazi stavljanja na tržište proizvoda koji sadrže ili se sastoje od GMO-a, uključujući rinfuzu, subjekti u poslovanju dužni su da obezbijede da se subjektu u poslovanju koji prima proizvod dostavi dokumentacija sa sljedećim informacijama:

- a) da proizvod sadrži ili se sastoji od GMO-a i
- b) odgovarajući jedinstveni kod (brojčani i abecedni) dodijeljen proizvodima koji se sastoje ili sadrže GMO.

(2) Način dodjeljivanja jedinstvenog koda proizvodima koji se sastoje ili sadrže GMO biće propisan podzakonskim aktom.

(3) U svim daljnjim fazama stavljanja na tržište proizvoda subjekti u poslovanju dužni su da obezbijede da se primljene informacije iz stava (1) ovog člana prenesu u pisanoj formi subjektima koji primaju proizvode.

(4) Ako proizvod sadrži ili se sastoji od mješavine GMO-a koji se upotrebljavaju samo i neposredno kao hrana ili hrana za životinje ili za preradu, subjekt u poslovanju može informacije iz stava (1) tačka b) ovog člana zamijeniti deklaracijom o upotrebi uz koju prilaže popis jedinstvenih identifikacionih oznaka svih GMO-a.

(5) Subjekti u poslovanju dužni su da vode bazu podataka za period od pet godina od dana izvršenja svake transakcije.

(6) U bazu podataka unose se:

a) informacije iz st. (1), (2) i (3) ovog člana i

b) informacije na osnovu kojih se može identifikovati subjekt koji je stavio na raspolaganje proizvode i subjekt kojem su proizvodi stavljeni na raspolaganje u poslovanju sa proizvodima iz stava (1) ovog člana.

#### član 52. (Označavanje)

Za proizvode koji sadrže ili se sastoje od GMO-a subjekti u poslovanju dužni su da obezbijede da:

a) na zapakovanom proizvodu na oznaci piše: "Ovaj proizvod sadrži komponente genetički modificiranih organizama" ili: "Ovaj proizvod sadrži genetički modificirani (naziv organizma)";

b) se na nezapakovanom proizvodu ponuđenom krajnjem potrošaču oznaka: "Ovaj proizvod sadrži genetički modificirani organizam" ili "Ovaj proizvod sadrži genetički modificirani (naziv organizma)" stavi na proizvod ili neposredno uz proizvod.

#### član 53. (Izuzeci od označavanja)

(1) Obaveza označavanja ne primjenjuje se na tragove odobrenih GMO-a u proizvodu u omjeru koji ne prelazi utvrđeni nivo pod uslovom da su takvi tragovi slučajni ili tehnološki neizbježni. Posebnim propisom utvrdiće se nivo ispod kojeg se ovi proizvodi izuzumaju od obaveze označavanja u skladu sa članom 52. ovog zakona.

(2) Radi utvrđivanja slučajnog i tehnički neizbježnog prisustva tragova, subjekt u poslovanju dužan je da dokaže nadležnom organu da je preduzeo odgovarajuće mjere kako bi izbjegao prisustvo takvih tragova.

(3) Obaveza označavanja ne primjenjuje se na proizvode koji sadrže tragove odobrenih GMO-a ili se od njih sastoje ili su od njih proizvedeni, u omjeru koji ne prelazi 0,9 % za svaku od prehrambenih komponenti ili za hranu koja se sastoji od jednog sastojka, pod uslovom da je sporedan ili tehnički neizbježan.

(4) Nadležni organi sprovode inspekciju i druge mjere kontrole, uključujući uzimanje uzoraka i testiranje (kvalitativno i kvantitativno).



član 54.  
(Rukovanje, prevoz i pakovanje)

- (1) Prilikom rukovanja, prevoza i pakovanja GMO-a, pratećom dokumentacijom treba jasno obilježiti GMO:
- a) koji je namijenjen direktnom korišćenju za hranu ili hranu za životinje ili za preradu; naznačiti da nije namijenjen namjernom unošenju u životnu sredinu, te navesti mjesto za pribavljanje daljnjih informacija;
  - b) koji je namijenjen za ograničenu upotrebu, označiti sve uslove i zahtjeve za bezbjedno rukovanje, skladištenje, prevoz i upotrebu, mjesto za pribavljanje daljnjih informacija, uključujući ime i adresu pojedinca ili institucije kojima je povjeren GMO;
  - c) koji je namijenjen namjernom unošenju u životnu sredinu, označiti identitet i odgovarajuća svojstva i obilježja, sve uslove za bezbjedno rukovanje, skladištenje, prevoz i korišćenje, kao i mjesto za pribavljanje daljnjih informacija.
- (2) Uslove za rukovanje, pakovanje i obilježavanje GMO-a propisuje nadležni organ iz člana 3. ovog zakona.

GLAVA VII – NAUČNO-STRUČNO TIJELO ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

član 55.  
(Savjet za GMO)

- (1) Radi praćenja stanja i razvoja u oblasti rukovanja GMO-om i pružanja stručne pomoći nadležnim organima u sprovođenju ovog zakona, Savjet ministara, na predlog Agencije, sa liste kandidata iz naučnih, stručnih i obrazovnih institucija iz entiteta i Brčko Distrikta BiH, odlukom bira članove Savjeta za GMO na mandat od četiri godine, s tim da mogu biti imenovani na još jedan mandat.
- (2) Savjet za GMO ima sedam članova, koji se biraju isključivo između eminentnih naučnika i stručnjaka iz oblasti mikrobiologije, genetike, medicine, veterinarske medicine, biohemije, molekularne biologije, farmacije, biotehnologije, poljoprivrede, šumarstva, prava, zaštite na radu, zaštite prirode i zaštite životne sredine, vodeći računa o ravnopravnoj zastupljenosti svih naroda i odgovarajućoj zastupljenosti entiteta i Brčko Distrikta BiH.
- (3) Savjet za GMO između svojih članova bira predsjednika i njegovog zamjenika. Savjet za GMO je samostalno i nezavisno tijelo i njegov rad je javan. Savjet za GMO odlučuje većinom glasova, koja uključuje najmanje po jednog predstavnika svakog entiteta i svakog konstitutivnog naroda.
- (4) Savjet za GMO donosi poslovnik kojim uređuje način rada.
- (5) Sredstva za rad Savjeta za GMO i obavljanje stručno-administrativnih poslova obezbjeđuju se u buxetu institucija Bosne i Hercegovine.

član 56.  
(Zadaci Savjeta za GMO)

- (1) Savjet za GMO obavlja sljedeće poslove:

- a) daje mišljenja o upotrebi GMO-a u upravnim postupcima i drugim postupcima na zahtjev nadležnih organa u skladu sa ovim zakonom;
- b) daje mišljenje i predloge u pripremi propisa o upotrebi GMO-a;
- c) daje mišljenja i predloge nadležnim organima državne uprave o pitanjima upotrebe GMO-a;
- d) prati stanje i razvoj u oblasti korišćenja genetičke tehnologije i upotrebe GMO-a;
- e) prati naučno-stručna dostignuća i daje mišljenja u vezi sa upotrebom genetičke tehnologije i upotrebom GMO-a;
- f) daje mišljenja u vezi sa socijalnim, etičkim, tehničkim i tehnološkim, naučnim i drugim uslovima korišćenja GMO-a;
- g) savjetuje nadležne organe o pitanjima vezanim za upotrebu GMO-a i genetičke tehnologije;
- h) izvještava javnost putem medija i stručnih skupova o stanju i razvoju u oblasti upotrebe genetičke tehnologije i upotrebe GMO-a, te o svojim stavovima i mišljenjima;
- i) obavlja i druge stručne poslove propisane ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu njega.

(2) Savjet za GMO podnosi godišnji izvještaj o radu. Izvještaj se podnosi Agenciji koja o izvještaju informiše Savjet ministara i objavljuje ga na način dostupan javnosti.

#### član 57.

(Obaveza čuvanja povjerljivih podataka)

- (1) članovi Savjeta za GMO iz člana 55. ovog zakona dužni su da tokom i nakon isteka mandata čuvaju podatke koji su označeni kao povjerljivi, u skladu sa odredbama ovog zakona.
- (2) Obavezi čuvanja tajnosti podataka podliježu i svi spoljni saradnici koji učestvuju u radu Savjeta za GMO ili u postupku za izdavanje odobrenja u skladu sa ovim zakonom.

### GLAVA VIII – REGISTAR GMO-a

#### član 58.

(Jedinstveni i posebni registri)

- (1) Jedinstveni kodirani registar GMO-a vodi Agencija, a posebne registre vode nadležni organi u okviru svog djelokruga.
- (2) Formu i način vođenja registara, te troškove postupka registracije propisaće Agencija.
- (3) Svako ima pravo uvida u podatke iz registara, te pravo da zahtijeva i dobije izvode iz registara uz plaćanje stvarnih troškova izdavanja.

#### član 59.

(Upis podataka)

(1) U registru se vode evidencije o zatvorenim sistemima, izdatim potvrdama i odobrenjima za ograničenu upotrebu, namjernom unošenju u životnu sredinu i stavljanju na tržište GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a.

(2) Evidencija sadrži podatke iz zahtjeva, a posebno:

a) firmu i sjedište podnosioca zahtjeva:

1) kontrolisanog zatvorenog sistema;

2) za ograničenu upotrebu;

3) za namjerno unošenje u životnu sredinu;

4) za stavljanje na tržište GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a;

b) naziv, stepen opasnosti i opis zatvorenog sistema;

c) podatke o ograničenoj upotrebi i podatke o uvrštavanju u grupe ograničene upotrebe i nivoe kontrole;

d) podatke o namjernom unošenju u životnu sredinu, uključujući tačnu lokaciju unošenja GMO-a i

e) podatke o stavljanju na tržište GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a.

(3) Sastavni dio registara čine izdate potvrde i odobrenja za ograničenu upotrebu, namjerno unošenje u životnu sredinu ili stavljanje na tržište GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a.

(4) U registar se ne smiju upisivati podaci koji su označeni kao poslovna tajna u skladu sa ovim zakonom ili podaci zaštićeni posebnim propisom.

## GLAVA IX – NADZOR

### član 60. (Upravni nadzor)

Upravni nadzor nad primjenom odredaba ovog zakona i propisa donesenih na osnovu njega vrše nadležni organi iz člana 3. ovog zakona u okviru svog djelokruga.

### član 61. (Inspeksijski nadzor)

(1) Inspeksijski nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa donesenih na osnovu njega vrše nadležni inspeksijski organi u okviru svog djelokruga, u skladu sa važećim zakonskim propisima u Bosni i Hercegovini.

(2) U sprovođenju inspeksijskog nadzora nadležna inspekcija ima pravo i obavezu da licima koja ne pribave odobrenje ili druge saglasnosti nadležnog organa rješenjem zabrani prekogranični promet, tranzit,

ograničenu upotrebu, namjerno unošenje u životnu sredinu i stavljanje na tržište GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a.

član 62.  
(Postupanje organa inspekcije)

(1) Ako postoji sumnja da se uvozi, unosi u životnu sredinu, stavlja na tržište, upotrebljava ili odlaže u životnu sredinu GMO ili proizvod koji se sastoji, sadrži ili vodi porijeklo od GMO-a suprotno odredbama ovog zakona ili posebnog propisa, nadležni inspektor narediće da se pošiljka stavi pod carinski nadzor i zatražiti od uvoznika, odnosno korisnika vjerodostojnu ispravu, te odrediti rok u kojem ispravu treba predočiti.

(2) Ako uvoznik ili korisnik u određenom roku ne predochi vjerodostojnu ispravu, inspektor će privremeno zabraniti uvoz, ograničenu upotrebu, unošenje u životnu sredinu, stavljanje na tržište, ili odlaganje u životnu sredinu GMO-a, a uzorak će dostaviti na analizu ovlašćenoj laboratoriji.

(3) Ako se analizom utvrdi da se radi o nedozvoljenom GMO-u ili proizvodu koji sadrži ili potiče od GMO-a, inspektor će zabraniti uvoz, ograničenu upotrebu, unošenje u životnu sredinu, stavljanje na tržište ili odlaganje u životnu sredinu, a uzeti uzorci ili zaplijenjeni GMO i proizvodi biće trajno i neškodljivo uništeni.

(4) Troškove analize i uništavanja, kao i privremenog pohranjivanja i čuvanja, ako se analizom utvrdi da se radi o nedozvoljenom uvozu, ograničenoj upotrebi, unošenju u životnu sredinu, stavljanju na tržište ili odlaganju u životnu sredinu, snosi uvoznik, odnosno korisnik GMO-a ili proizvoda koji se sastoji, sadrži ili vodi porijeklo od GMO-a.

GLAVA X – KAZNENE ODREDBE

član 63.  
(Kazne)

(1) Novčanom kaznom u iznosu od 50.000 KM do 200.000 KM kazniće se za prekršaj pravno lice ako:

- a) bez dopuštenja ili suprotno utvrđenim uslovima unosi u životnu sredinu GMO (član 33);
- b) unosi genetički modifikovani reprodukcioni materijal u životnu sredinu izvan dozvoljenih površina (član 33);
- c) unosi GMO u zaštićena područja, područja ekološke mreže, ili područja namijenjena ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i ekološkim oblicima turizma, te područja koja predstavljaju zaštitne zone uticaja (član 34).

(2) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 5.000 KM do 20.000 KM.

(3) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana kazniće se pojedinac koji obavlja samostalnu poslovnu djelatnost novčanom kaznom u iznosu od 10.000 KM do 20.000 KM.

(4) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 5.000 KM do 10.000 KM.

član 64.  
(Kazne)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 30.000 KM do 200.000 KM kazniće se za prekršaj pravno lice ako:
- a) obavlja poslove ovlašćene laboratorije bez dopuštenja nadležnog organa ili suprotno dozvoljenom načinu rada (član 16);
  - b) uvozi GMO bez dopuštenja ili na nedozvoljen način (član 18);
  - c) sprovodi ograničenu upotrebu GMO-a suprotno propisanim mjerama kontrole ili drugim bezbjednosnim mjerama ili suprotno propisanim kriterijumima za klasifikaciju ograničene upotrebe vezanim za nivo kontrole (član 20);
  - d) koristi zatvoreni sistem bez prijave nadležnom organu ili upisa u registar GMO-a (čl. 22. i 23);
  - e) ne uvrsti ograničenu upotrebu GMO-a u odgovarajući stepen opasnosti (član 24);
  - f) upotrebljava GMO iz Grupe 1 bez potvrde o upisu u registar GMO-a (član 25. stav (1));
  - g) ne dostavi nadležnom organu na njegov zahtjev procjenu rizika (član 25. stav (2));
  - h) sprovodi ograničenu upotrebu Grupe 2 bez prijave nadležnom organu ili suprotno propisanim uslovima (član 26);
  - i) sprovodi ograničenu upotrebu grupa 3 i 4 bez odobrenja nadležnog organa ili suprotno uslovima utvrđenim u odobrenju (član 28);
  - j) ne postupa u skladu sa zahtjevima nadležnog organa (čl. 29. i 30);
  - k) ne izradi plan mjera za slučaj nesreće (član 31. stav (1));
  - l) ne dostavi podatke o planu mjera nadležnom organu i drugom nadležnom organu ili te podatke ne učini dostupnim javnosti (član 31. st. ( 2) i (6));
  - m) u slučaju nesreće, ne pridržava se plana mjera utvrđenih za slučaj nesreće ili o njoj ne obavijesti nadležni organ (član 32);
  - n) ne izradi procjenu rizika, odnosno opasnosti ili plan mjera za slučaj nekontrolisanog širenja GMO-a (čl. 35. i 36);
  - o) ne obavijesti nadležni organ o promjenama ili ne postupi po zahtjevu nadležnog organa za izmjenu uslova unošenja GMO-a u životnu sredinu (član 39);
  - p) ne dostavi nadležnom organu izvještaj o rezultatima namjernog unošenja GMO-a u životnu sredinu u propisanom roku (član 40. stav (1));
  - r) u slučaju neplaniranog širenja GMO-a u životnu sredinu, ne djeluje u skladu sa planom mjera ili o događaju ne obavijesti nadležni organ (član 41. stav (1));

- s) stavlja proizvod od GMO-a na tržište bez dopuštenja ili suprotno dopuštenju (čl. 42. i 47. stav (2));
  - t) ne obavijesti nadležne organe o opasnostima proizvoda od GMO-a ili ne podnese novi zahtjev (član 50);
  - u) stavlja na tržište proizvod od GMO-a bez potrebne dokumentacije ili neoznačen na propisani način (čl. 51. i 52);
  - v) u rukovanju, pakiranju, prevozu ili tranzitu GMO-a ne primjenjuje propise o prevozu opasnih supstanci (član 54);
  - z) ne zbrinjava ili trajno neškodljivo ne uništava nastali otpad koji sadrži ili potiče od GMO-a na propisan način (član 14);
  - aa) ne nadoknadi štetu koju prouzrokuje nedozvoljenim prekograničnim prenosom, tranzitom, upotrebom, namjernim unošenjem u životnu sredinu ili stavljanjem na tržište GMO-a ili proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a (član 15).
- (2) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 3.000 KM do 20.000 KM.
- (3) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana kazniće se pojedinac koji obavlja samostalnu poslovnu djelatnost novčanom kaznom u iznosu od 8.000 KM do 20.000 KM.
- (4) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 3.000 KM do 10.000 KM.

član 65.  
(Zaštitne mjere)

- (1) Za prekršaje iz čl. 63. i 64. ovog zakona izreći će se zaštitna mjera oduzimanja predmeta.
- (2) Za prekršaje iz čl. 63. i 64. ovog zakona može se izreći zaštitna mjera zabrane obavljanja poziva, djelatnosti ili dužnosti.

član 66.  
(Imovinska korist)

Licima odgovornim za počinjene prekršaje iz čl. 63. i 64. ovog zakona oduzeće se imovinska korist pribavljena izvršenjem prekršaja.

član 67.  
(Kaznene odredbe)

U slučaju kolizije sa odredbama drugih propisa kojima se propisuju prekršaji u vezi sa upotrebom GMO-a, primijeniće se kaznene odredbe ovog zakona.

GLAVA XI – PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

član 68.  
(Propisi o sprovođenju)

Savjet ministara, na predlog Agencije, u saradnji sa nadležnim organima iz člana 3. ovog zakona, u okviru svog djelokruga, u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeće podzakonske akte kojima će biti regulisani:

- a) postupci za izdavanje odobrenja;
- b) sadržaj prijave i tehničke dokumentacije;
- c) sadržaj i metodologija izrade procjene rizika;
- d) uslovi koje mora ispunjavati pravno lice za izradu procjene rizika;
- e) plan mjera u slučaju opasnosti;
- f) kriterijumi za uvrštavanje ograničene upotrebe u stepene opasnosti;
- g) uslovi u vezi sa rukovanjem i pakovanjem GMO-a;
- h) način zbrinjavanja i neškodljivog uništavanja otpada;
- i) način dodjeljivanja jedinstvenog koda proizvodima koji se sastoje ili sadrže GMO;
- j) drugi podzakonski propisi, a koji nisu u nadležnosti entiteta.

član 69.  
(Slučajevi, odnosno postupci  
koji čekaju pravosnažno rješenje)

- (1) Postupke pokrenute prema Zakonu o hrani koji se odnose na GMO i proizvode koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a nastaviće nadležni organi iz člana 3. prema odredbama ovog zakona.
- (2) Korisnici su dužni da zahtjeve za ograničenu upotrebu GMO-a, u skladu sa ovim zakonom, podnesu u roku od tri mjeseca od donošenja podzakonskih propisa iz člana 71. ovog zakona.
- (3) Nadležni organi iz člana 3. ovog zakona dužni su da preuzmu na rješavanje predmete iz stava (1) ovog člana u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Prekršajni postupci koji se odnose na GMO i proizvode koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a, pokrenuti do dana stupanja na snagu ovog zakona, nastaviće se pred nadležnim sudom.

član 70.  
(Ograničavajuće odredbe)

Stručna tijela čije se osnivanje propisuje ovim zakonom biće osnovana i počće raditi u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

član 71.  
(Prelazne odredbe)

Savjet ministara i nadležni organi, u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeće propise u skladu sa ovlaštenjima iz ovog zakona.

član 72.  
(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osamog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

PSBiH, broj 315/09  
26. februara 2009. godine  
Sarajevo

Predsjedavajući  
Predstavničkog doma  
Parlamentarne skupštine BiH  
**Beriz Belkić**, s. r.

Predsjedavajuća  
Doma naroda  
Parlamentarne skupštine BiH  
**Dušanka Majkić**, s. r.